

Taking the High Ground

High ground offers three strategic assets: greater strength, protection from access, and a wider view.

Carl von Clausewitz¹

Nederlanders zijn geneigd hun land als een ‘klein kikkerlandje’ af te schilderen. Met een oppervlakte van ‘slechts’ 41.526 vierkante kilometer komt Nederland op de 135ste plaats in de rangorde van landen op deze aardbol. Met een inwoneraantal van 16.736.736 staat Nederland op de 64ste plaats.² Wat betreft grootte en inwoneraantal is Nederland een klein land. Als we Nederland echter vanuit economisch perspectief bekijken, dan krijgen we een heel ander beeld. Nederland is de zestiende economie van de wereld, het zevende exportland en de zevende mondiale investeerder.³ De haven van Rotterdam is de vierde haven van de wereld en de grootste buiten Azië. Onze handel vindt voor het grootste deel plaats binnen Europa, maar van de afgehandelde containers in Rotterdam vindt vijftig procent zijn weg naar Azië of komt daar vandaan.⁴ Zo gezien behoort Nederland tot de groep van ‘grote’ economieën in de wereld. De Nederlandse economie is voor een

belangrijk deel afhankelijk van het buitenland. Ruwweg zeventig procent van ons Bruto Nationaal Product (BNP) bestaat uit export. Daarmee wordt rond de dertig procent van ons nationaal inkomen verdiend. Dit betekent dat van elk Nederlands salaris ongeveer een derde deel in het buitenland wordt verdiend.⁵ Onze welvaart is dus voor een groot deel afhankelijk van het buitenland.

De internationale positie van Nederland schept verplichtingen naar de eigen bevolking en naar buitenlandse partners. Verdediging van nationale belangen, waaronder handelsbelangen, dichtbij en ver van huis, de bescherming en verdediging van bondgenootschappelijke veiligheid en van de internationale rechtsorde vormen het bestaansrecht van onze krijgsmacht. Nationale en Europese belangen, bondgenootschappelijke solidariteit en de bevordering van de internationale rechtsorde zijn *Leitmotive* van ons buitenlands beleid. Het heeft ertoe geleid dat de Nederlandse krijgsmacht zich heeft ontwikkeld van een statische kader-militiekrijgsmacht tot een expeditieaire, professionele krijgsmacht van hoog niveau, die zowel laag als hoog in het geweldsspectrum effectief kan optreden, die ook bereid is risicovolle opdrachten uit te voeren. Daartoe is de krijgsmacht uitgerust met goed opgeleide militairen en hoog geavanceerde wapensystemen en wordt voortdurend getraind en geoefend, zowel nationaal, als internationaal.

Niettemin is sinds de Koude Oorlog behoorlijk bezuinigd op de krijgsmacht. Defensie heeft dat deels gedaan door doelmatiger te gaan werken, maar vooral door fors te snijden in de operationele slagkracht. Door de drang naar meer doelmatigheid in de bedrijfsvoering en in de oorlogvoering en het verlies aan slagkracht is de samenwerking tussen de traditionele onderdelen van de krijgsmacht, zeemacht, landmacht en luchtmacht, hechter dan ooit. Er is

1 Carl von Clausewitz, *On War*. Vert. M. Howard en P. Paret (Princeton, Princeton University Press, 1989).

2 Zie: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2119rank.html?countryName=Netherlands&countryCode=nl®ionCode=eur&rank=64#nl> n.d. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2147rank.html?countryName=Netherlands&countryCode=nl®ionCode=eur&rank=135#nl>.

3 Zie: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD/countries>. Nederland is het vijfde exportland voor *merchandise* en het negende exportland voor *commercial services*. WTO, *Trade Profiles*, n.d. [4 Zie: \[www.portofrotterdam.com/en/Port/port-statistics/Documents/Port-Statistics-2011.pdf\]\(http://www.portofrotterdam.com/en/Port/port-statistics/Documents/Port-Statistics-2011.pdf\).](http://stat.wto.org/CountryProfile/WSDBCountryPFView.aspx?Language=E&Country=NL; UnctadStat, Inward and Outward Foreign Direct Investment Stock, Annual, 1980-2011, n.d. http://unctadstat.unctad.org/TableViewer/tableView.aspx; World Economic Forum, Global Competitiveness Report 2012-2013, September 2012.</p></div><div data-bbox=)

5 CBS, *Export Draagt 29 Procent Bij Aan Nederlandse Economie*, n.d. www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/internationale-handel/publicaties/artikelen/archief/2012/2012-3561-wm.htm.

sprake van een wederzijdse afhankelijkheid in de vredesbedrijfsvoering en bij inzet. Logistieke procedures zijn beter op elkaar afgestemd en bij inzet wordt gestreefd naar *joint task forces*, onder één commando. Het militair optreden laat dit soort ontwikkelingen ook zien. Luchtmachteenheden zorgen voor vrijheid van handelen in de lucht, op het land en op zee, behalen geïntegreerd of zelfstandig strategische en operationele effecten, verzorgen lucht-grondverkenning en leveren strategisch en tactisch luchttransport. Marineschepen kunnen dienen als commandoplatform, als basis voor amfibische en landoperaties en – hoewel in de Nederlandse context in beperkte zin – zelfs luchtoperaties. Grondeenheden voeren niet alleen operaties uit, maar ondersteunen luchtstrijdkrachten ook met doelaanwijzing, met het bouwen van kampementen, verzorgen van logistieke ondersteuning en bewaking. De primaire rol van het luchtwapen, het creëren van effecten op de grond, heeft het militair optreden fundamenteel veranderd. Vanaf het aller-eerste begin van de operatie tot en met de terugkeer in Nederland is het luchtwapen niet alleen voorwaardescheppend, maar steeds vaker ook doorslaggevend voor het optreden op zee en op land. Het is een kritische succesfactor geworden.

De talloze missies die eenheden van de Koninklijke Luchtmacht sinds 1990 hebben uitgevoerd, zowel geïntegreerd met zee- en landstrijdkrachten als zelfstandig, zijn illustratief voor de wijze waarop het Nederlandse luchtwapen zich heeft ontwikkeld van een relatief omvangrijke, voor de Koude Oorlog ingerichte organisatie naar een kleiner, maar veelzijdiger expeditieair en slagvaardiger luchtwapen. Het vermogen tot het scheppen van essentiële voorwaarden en het in belangrijke mate beslissend beïnvloeden van het militair optreden van nationale en bondgenootschappelijke land-, zee- en luchtstrijdkrachten maakt het luchtwapen toenemend relevant. Het hedendaagse luchtwapen opereert dan ook als deel van een keten, net als land- en zeestrijdkrachten. Als eenheden buiten Nederland worden ontplooid

zijn strategische luchttransportmiddelen nodig. Als het luchtoverwicht wordt bedreigd worden jachtvliegtuigen ingezet om dit te herstellen. Als informatie nodig is over het operationele theater, wordt de surveillancecapaciteit van het luchtwapen aangesproken. Is er behoefte aan vuurkracht op de grond, worden gevechtshelikopters en/of jachtvliegtuigen naar de betreffende locatie gedirigeerd. En als landstrijdkrachten binnen het theater moeten verplaatsen, vliegen transporthelikopters of tactische transportvliegtuigen zonodig naar de meest onherbergzame uithoek van het slagveld. Daarmee is de Koninklijke Luchtmacht een bepalende factor geworden binnen de Nederlandse krijgsmacht en in internationale operaties.

Er zijn veel ontwikkelingen van invloed op het luchtwapen. De snelle opkomst van nieuwe economische en militaire mogelijkheden, gepaard met een forse opbouw van lucht- en zeestrijdkrachten, de aanhoudende dreiging van internationaal terrorisme, piraterij en de risico's van proliferatie van nucleaire technologie en ballistische raketten bepalen in belangrijke mate de internationale veiligheidssituatie. Technologische ontwikkelingen op het gebied van ruimtemiddelen, onbemande systemen en cyber spelen een steeds grotere rol in het militaire en maatschappelijke domein. Deze trends en ontwikkelingen laten het Koninkrijk der Nederlanden en zijn krijgsmacht niet onaangeroerd. Binnen het Koninkrijk wordt de krijgsmacht – en daarmee de Koninklijke Luchtmacht – steeds nadrukkelijker als structurele veiligheidspartner betrokken bij operaties van civiele autoriteiten en hulpdiensten. Dit alles speelt zich af tegen de achtergrond van een toekomst waarvan we slechts twee dingen met zekerheid kunnen stellen: vanuit veiligheidsperspectief neemt de onzekerheid toe en vanuit maatschappelijk en technologisch perspectief neemt de complexiteit toe.

In dit complexe geheel van trends en technologische ontwikkelingen zal het lucht optreden verder evolueren en zal de relevantie van het

VOORWOORD

luchtwapen voor het militair optreden in brede zin, zowel nationaal als internationaal, verder toenemen. Om dat te bewerkstelligen zal de Koninklijke Luchtmacht, als exponent en kennisdrager van het Nederlandse luchtwapen, nieuwe wegen inslaan. Daarbij zullen nieuwe technologieën hun intrede blijven doen, zal de rol van 'onbemand' aan belang gaan winnen en zal het militair gebruik van de ruimte sterk in belang en omvang toenemen.

De luchtmacht is oorspronkelijk ontstaan om de elevatie boven het slagveld te veroveren en vast te houden ten voordele van de operaties van land- en zeestrijdkrachten en – niet in de laatste plaats – haar eigen operaties. Omdat het bezit van de *high ground* geen vanzelfsprekendheid is, niet in operationeel, maar ook niet in technologisch en doctrinair opzicht, is *taking the high ground* altijd de missie van de luchtmacht geweest. Het maken van keuzes hierin vraagt om visie, moed, vasthoudendheid en leiderschap. Eigenschappen die niet alleen bij de totstandkoming en opbouw van het luchtwapen in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog een grote rol hebben gespeeld, maar ook tijdens de Duitse inval in de meidagen van 1940 en de Japanse aanval op Nederlands-Indië in 1942. Eigenschappen die van groot belang zijn geweest voor de tijdens de Tweede Wereldoorlog naar Engeland en Australië uitgeweken vliegers, militairen en gewone burgers die binnen de verschillende geallieerde luchtmachten de strijd voortzetten tegen de bezetters en daarmee niet alleen bijdroegen aan de bevrijding, maar tevens de basis legden voor de naoorlogse luchtmacht.

Voor het oplossen van de grote problemen van onze tijd hebben wij de 'internationale familie' hard nodig. Willen wij als Nederland in die familie serieus worden genomen en ons geluid laten doorklinken dan moet onze reputatie solide zijn. Met andere woorden: niet alleen verontwaardigd zijn bij misstanden, maar ook bereid zijn een geloofwaardige, bij ons land passende bijdrage te leveren aan het overeind houden van de internationale rechtsorde. Dat

betekent dat we ook bereid moeten zijn deel te nemen aan de moeilijkere, meer risicovolle missies. Doen we dat niet, dan boeten wij in aan invloed, ook als het bijvoorbeeld om zaken gaat als mensenrechtendiscussies, klimaatproblematiek, de kredietcrisis, internationale handel en het beteugelen van georganiseerde misdaad.

De Koninklijke Luchtmacht draagt bij aan de solide internationale reputatie van Nederland. Inzet van de luchtmacht, ook in risicovolle operaties, hoog in het geweldsspectrum, is niet alleen een voorwaarde voor het succes van lucht-, land- en zeestrijdkrachten, maar ook voor het veiligstellen van Nederlandse en bondgenootschappelijke belangen, voor de bescherming en handhaving van de internationale rechtsorde, inclusief onze veiligheid en welvaart. Het kunnen blijven uitvoeren van haar taken in dat kader, tegen de achtergrond van een onzekere en complexe toekomst, vraagt om het beste materieel dat dit soort uitdagingen aan kan. Daarnaast vraagt het om het beste personeel dat met dit materieel de gevraagde effecten kan bereiken: luchtmachters.

De huidige luchtmachters staan op de schouders van al hun voorgangers bij de Luchtvaartafdelingen van de Koninklijke Landmacht en het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger, de Marine Luchtvaartdienst en de Koninklijke Luchtmacht. Zij zijn schatplichtig aan al diegenen, mannen en vrouwen, die in de militaire luchtvaart in Nederland en daarbuiten de afgelopen honderd jaar de belangen van het Koninkrijk in en vanuit de derde dimensie, de *high ground*, hebben beschermd en verdedigd. Het is goed om daar bij stil te staan. En vervolgens de blik naar voren te richten, de volgende eeuw in, waar de blijvende missie voor het luchtwapen wacht: *taking the high ground*.

D.L. Berlijn
Generaal b.d. van de Koninklijke Luchtmacht
Commandant der Strijdkrachten 2004-2008

